

No vienas puses aizsargājam, no otras – meklējam iespējas to nedarīt

“Cilvēki domā tikai par sevi – kad ir izdevīgi, dabu vajag, jo gribam dzīvot klusā, skaistā vietā un pie dabas, bet, kad nav izdevīgi, tā ir šķērslis un traucēklis,” saka Dabas aizsardzības departamenta direktore Gita Strode, vaicāta, vai spējam sadzīvot ar dabu. Ar viņu runājam arī par to, kā dabas sargāšanas jomā izskatāties uz citu valstu fona, kas ir mūsu stiprās puses un lielākie draudi.

– Kā mums iet ar dabas vērtību nosargāšanu?

– Latvija, kuras teritorija ir mazāka nekā citām valstīm, nav pirmajās rindās dabas aizsardzībā, esam drīzāk beigu galā. Taču, analizējot citu valstu pieredzi, cik labi un stingri tiek sargātas aizsargājamās teritorijas, ko tajās var vai nevar darīt, situācijas ir atšķirīgas. Ir valstis, kur šādas teritorijas ir vairāk uz papīra nekā reāli funkcionējošas, bet arī mums ir, kur pilnveidojas. Ir aizsargājamās teritorijas, kur regulējums ir vājš un dabas vērtības nevaram nosargāt, bet ir arī vietas, kur regulējums ir atbilstošs.

Ja ainavu apvidus Latvijā nav iedalīts funkcionālās zonās, tajā ir spēkā vispārējie aizsardzības noteikumi, vienīgais ierobežojums ir liegums veidot kailcirtes, lielākas par diviem hektāriem. Bet mums nav aizlieguma cirst biotopus vai pārveidot zālāju biotopus. Ja pašvaldība savā teritorijas plānojumā nav noteikusi īpaši vērtīgās ainavu telpas, kaut kādas darbības nevaram aizliegt citādi, kā vien caur ietekmes uz vidi novērtējumu. Tad, ja konkrēta vieta ir noteikta kā NATURA 2000 teritorija, to varam ar atsevišķu izvērtējumu, pamatojumu un lēmumu.

– Vai problēma ir arī tajā, ka pašvaldības neizstrādā ainavu plānus? Tās aizbildinās, ka tie izmaksā dārgi un ir sarežģīti izstrādājami...

– Ir noteiktas nacionālās nozīmes ainavu telpas un ir arī nosacījumi, kas jādara, lai tās saglabātu. Pamatojoties uz tiem, pašvaldības var izstrādāt savus ieteikumus teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos. Ir vēl citas elementāras lietas, ko var ielikt teritorijas plānojumos, un tad tās attieksies uz visu novada teritoriju, neradot jaunus apgrūtinājumus. Piemēram, esam lūguši plānojumos iekļaut mazos ainavas un kultūrvēsturiskos elementus – alejas, vēsturiskos dendroloģiskos stādījumus, muižu parkus. Tos var aizsargāt, nosakot stingrākas prasības tajos gadījumos, kad jāizvērtē koku ciršanas pamatotība. Kāpēc tas ir svarīgi? Mēs daudz runājam par to, ka vēja parki *sabojā* ainavu, bet, ja tiek saglabāti šie muižu parku koku pudurīši, alejas, tās veido vizuālo telpu un varbūt no kaut kādiem skatu leņķiem aizsedz turbīnas. Ja šos kokus nesaglabā, ir cits stāsts. Runājot par ainavu plāniem – jā, tie nav lēti, bet tos izstrādā turpmākajiem 20 gadiem, kas ir ilgs posms, turklāt mums ir zinoši speciālisti, kas to dara.

– Jūs minējāt vēja parkus. Vai dabas aizsargāšanas ziņā Latvijā tie rada apdraudējumu?

– Katrs atsevišķs projekts tiek vērtēts individuāli, bet, ja kādā vietā tiek plānoti vēl citi vēja parku projekti, tiek vērtēta kumulatīvā ietekme arī uz ainavu. Ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojumā tiek salikti kopā dažādu ekspertu vērtējumi, bet reizēm ir grūti atrast ideālo variantu, kas, no vienas puses, mazinātu turbīnu ietekmi uz ainavu, no otras pieskatītu, lai tiktu ņemts vērā nākamais aspekts – putni, sikspārņi, aizsargājami augi, kuru dzīvotnes var tikt sabojātas, meklējot turbīnai labāko vietu. Tāpēc putniem un sikspārņiem labvēlīgākais risinājums reizēm nav labākais no ainavas viedokļa, bet vienmēr ir jautājums – ko mēs ziedojam. Un atbilde ir, ka ideālu risinājumu nav.

– Mēs it kā daudz runājam par dabas sargāšanu, tomēr arvien ir gadījumi, kad, nocērtot mežu, iznīcina senus un vērtīgus kokus, citas dzīvotnes, putnu ligzdas, lai gan dabas datu sistēmā “Ozols” ikviens var šos objektus apskatīt.

– Mums nav vienotas izpratnes par to, cik lielā mērā nozarēm jāņem vērā sugu aizsardzības prasības. Tāpēc šobrīd biotopus neaizsargā nekas, ja vien tas neatrodas aizsargājamā teritorijā ar konkrētiem noteikumiem. Ārpus šādām teritorijām prasības vēl var noteikt aizsargjoslu nosacījumos vai pašvaldību teritoriju plānojumos – teritoriju izmantošanas un apbūves noteikumos. Ja nekā šāda nav, saņemot atļauju kaut kādai darbībai, biotops nav šķērslis, lai to īstenotu. Lai kaut ko aizliegtu, jāiznīcina 1% no konkrētas teritorijas biotopiem, un tad, piemēram, karjeru bez kompensējošiem pasākumiem ierīkot mēs nerekomendējam. Jā, Sugu un biotopu aizsardzības likumā ir punkts, kas aizliedz bojāt un iznīcināt sugu dzīvotnes, bet tas neattiecas uz situācijām, kad ir izsniegta atļauja konkrētai darbībai. Piemēram, Valsts meža dienests, izsniedzot ciršanas apliecinājumu, skatās pēc meža nozari reglamentējošiem normatīvajiem aktiem, pēc kuriem kokus ar putnu ligzdām nocirst nedrīkst, bet nav nosacījuma, ka jāvērtē citas sugas. Mēs,

protams, vērtējam, kādas dzīvotnes pazudīs, ja izbūvēs, piemēram, vēja turbīnas vai ceļus pie tām, bet bieži vien redzam, ka meža masīvu blakus vēja parkam īpašnieki ir pamatīgi izcirtuši un lielāko daļu dabas vērtību noplicinājuši, tāpēc vēja parks ir mazākā no nelaimēm. Varu teikt, ka cilvēki domā tikai par sevi – kad ir izdevīgi, dabu vajag, bet, kad nav izdevīgi, daba ir šķērslis un traucēklis. Cilvēki grib svaigu gaisu, mazāk ļaužu apkārt un dabu blakus, un tad tiek pārmests par jebkādu at-

tīstības ieceri tuvumā, jo tā traucēs. Bet ja cilvēks pats vēlas attīstīt kādu darbību, piemēram, ierīkot karjeru, tad ir iebildumi, ka, liekot aizsargāt noteiktas sugas, traucējam saimnieciskajai darbībai un ekonomiskajai attīstībai. Šobrīd Latvijā tas ir tik izteikti...

– Runājot par to, kas ietekmē dabu, noteikti ir arī tādi gadījumi, kuros iepriekš nevar paredzēt. Vai ir aptverta ietekme, ko radijušas dabas katastrofas, piemēram, nesenie plūdi?

– Nezinu, vai to vispār varēs izvērtēt, jo tas ūdens apjoms, kas nonāca ezerā un upēs, ir milzīgs, un tas mērogs, kādā šis ūdens aiznesa visu sev līdzī, nav pat novērtējams. Šie plūdi pārspēja visus palus. Kad Irbes upē redzēju sanesumus un zivis, daļa no tām bija beigtas. Lielā bioloģiskā piesārņojuma dēļ upē skābekļa līmenis bija ļoti zems. Pieļauju, ka applūda arī kanalizācijas sistēmas, legālās un nelegālās mazmājiņas, kuru saturs līdz ar ūdeņiem aiztecēja. Plāvas turpat applūda – viss pūst un smird. Ja ūdens līmenis kritīsies un skābekļa līmenis atgriezīsies, pieļauju, ka viena daļa zivju varbūt arī neaizies bojā, bet šajā brīdī neko izdarīt nevar. Taču notikušais skaidri parāda, ka, pārbūvējot attīrīšanas iekārtas vai veidojot tās no jauna, tās nedrīkstētu ierīkot applūstošās teritorijās. Tas attiecas arī uz apbūvi – mēs ļoti daudz strīdamies saistībā ar teritorijas plānojumus par to, ka cilvēki vēlas būt tuvu ūdeņiem, bet tas viss ir nākotnes risks.

– Ūdenstilpju aizaugšanu veicina arī fekālais piesārņojums. Vai kādos projektos, apsekošanās eksperti vērtē paslēptās caurules vai grāvīšus, kas notekūdeņus novada upēs un ezeros?

– Eksperti, dodoties apsekojumos dabā, ik pa laikam atrod nelegālos pieslēgumus. Arī iedzīvotāji par to ziņo. Tad dodamies pārbaudīt, ja konstatēta notece, piemēram, no fermas vai arī aizrādījumi par to, ka gana lopus ezera malā un slapjā laikā govīs izbradā krastus un to mēsli nonāk ezerā. Ja ezerā ir caurtece, ūdens apmaiņa notiek. Ja šis piesārņojums nav lielā mērogā, tas akumulējas un izšķīst. Bet, ja tā notiek visu laiku, jāmeklē risinājumus. Piemēram, ja Engures ezera gadījumā nebūs lopu, kas noganis ezera malu, tā aizugs, noplaut to pat nav iespējams. Kā jau teicu – ideālu situāciju nav.

– Ja Jums būtu jāvērtē situācija Ķemeru nacionālajā parkā un Abavas dabas parkā – vai arī tur ir riski, kas šīs vietas ietekmē?

– Ķemeru nacionālajā parkā lielākās problēmas saistītas ar zālāju apsaimniekošanu. Kāds šis modelis būs nākotnē, vēl jātiek skaidrībā. Droši vien sekojāt līdzī notiekošajam sociālās tīklošanās vietnēs, taču nebija tā, ka tur nekas nebūtu darīts... (Šopavas Dunduru plāvās Slampes pagastā tika konstatēts liels skaits kritušu savvaļas lopu – aut.). Tomēr jāņem vērā – lai šīs teritorijas noplautu, izmaksas

būtu milzīgas. Ja gribam saglabāt atklātas platības grūti pieejamās vietās, nebūs labāka darbinieka par lopu – zirgu, govī, aitai vai kazai. Jā, vietām var ļoti sadarbīties ar konvencionālo lauksaimnieku, kura ganāmpulks plāvas nogana, bet ir arī tādas vietas, kur ražotājs un uz peļņu vērstais lauksaimnieks negrib iesaistīties, jo tas nav izdevīgi. Tādas ir arī Ķemeru nacionālā parka plāvas – barība nav tāda, lai lopiem būtu izcils gaļas pieaugums vai perfekts piena izslaukums. Bet, ja runājam par ekoloģisko vai bioloģisko pārtiku, tā ir izcila vieta, kur to iegūt. Tikai – arī tur visu nosaka tirgus.

Savukārt Abavas ielejā jau desmit gadi pagājuši kopš diskusijām par dabas aizsardzības plānu. Bija ieteikumi funkcionālā zonējuma maiņai, izmaiņām noteikumos – bija asas diskusijas, iebildumi no mežkopjiem, lielajiem lauksaimniekiem, pašvaldības, un tā tas viss palika. Dokumentos sarakstīts ir, bet normatīvajos aktos nekas tālāk virzīts netika. Bija pasākumi, kurus atbilstoši dabas aizsardzības plānam bija paredzēts ieviest, kaut kas nedaudz arī tika darīts – esam atjaunojuši zālājus, minimālā apmērā šo to paveikusi pašvaldība, bet nevar teikt, ka būtu liela ieinteresētība no vietējo puses.

– Šovasar sociālajos tīklos parādījās informācija, ka tikko saiziedējušās naktsvijoles un dzegužpuķes dabiskajās plāvās lielā centībā tika noplautas...

– Viss ir atkarīgs no cilvēkiem. Ir vietas, kur pašvaldības sadarbojas ar iedzīvotājiem, kopā risina problēmas, plāno pasākumus, un viss notiek. Bet ir vietas, kur cilvēki dzīvo, ja tā var teikt, ar viensētnieka principu – “tikai ne manā pagalmā”, un pasarg’ Dievs, tikai ne kaimiņam! Un tad arī nekas nenotiek.

– Kā situāciju dabas sargāšanā Latvijā vērtējat kopumā? Kļūst labāk vai, tieši otrādi, – sliktāk?

– Viļņveidīgi. Agrāk vienmēr teicu, ka ir labāk, jo ir vietas, ar kurām varam lepoties. Sarunas sākumā pieminējām citas valstis. Reizēm, dzirdot, ko stāsta kolēģi, priecājos, jo mums uz viņu fona daudzas lietas tiešām ir ļoti labas. Tas, ko mēs saucam par problēmu, viņiem šķiet sīkums. Tomēr pēdējos gados globālās tendences novedušas pie lielas viedokļu polarizācijas. Ir ļoti radikāli viedokļi. No vienas puses – sargāt vajag visu, no otras – neko. Kādreiz vairākums bija pa vīdu, sarunājās un meklēja risinājumus, bet tagad tā nav. Piemēram, man nav nevienas dienas bez lāčiem, šodien bija jau trīs. Un tad vieniem vajag visus lāčus noņemt, bet citi ir pārliecināti, ka nevienam lāci nevar aiztik. Bet ir jāreķinās, ka kādu lāci vajadzēs noņemt, lai nerastos konfliktsituācijas, ja tas būs uzgājis medu un ies pie cilvēkiem. Tagad ar baltiem diegiem taborējam, kā izsniegt atļauju kāda dzīvnieka likvidēšanai, kamēr citi jau gaida brīdi, kad, pret to protestējot, ar sarkanu krāsu varēs apliet Siguldas biroja durvis...

– Kāda ir Igaunijas pieredze – viņi pirmie ziņoja par lāčiem?

– Igaunijā ir vairāk nekā 1000 lāču, viņi izsniedz atļaujas dzīvnieku likvidēšanai un vienlaikus tiesājas – nevalstiskās organizācijas apstrīd viņu lēmumus par lāču un vilku medībām arī Eiropas tiesā. Lasot šos lēmumus, varam mācīties, ko labāk darīt pie mums.

– Un ko saka Eiropas tiesa?

– Eiropas tiesa teic, ka arī aizsargājamaī sugai ir pieļaujama atsevišķu indivīdu izņemšana, bet tas jāpamato, piemēram, ka tas ir konkrēts lācis, kas ēd medu un nāk pie cilvēkiem. Nevar pateikt – mums ir kvota, tāpēc ļaujam no populācijas izņemt 200 lāčus. Kā jau minēju, gan šajos, gan citos jautājumos mums ir galējību viedokļi, nevis diskusijas un saprātīgi lēmumi.

UZZIŅAI

Latvijā īpaši aizsargājams statuss ir noteikts ~15–20% teritorijas

Lai apzinātu un arī apzinātos, kādas dabas un kultūrvēsturiskās vērtības Latvijas teritorijā ir rodamas, lai izvērtētu to nozīmi mūsu valsts, kā arī Baltijas, Eiropas un visas pasaules mērogā, pēdējā desmitgadē ir izstrādāti vairāki dokumenti, tai skaitā Eiropas Savienības direktīvas un starptautiskās konvencijas (Nature 2000, Ramsāres u.c.). Ir veikta dabas skaitīšana un uzskaitītas visas nozīmīgās un saglabājamās vērtības.

Latvijā noteiktas 18 nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgas teritorijas, 42 dabas parki, četri nacionālie parki, četri rezervāti un viens biosfēras rezervāts.

Ķemeru Nacionālais parks vilina un izaicina

No četriem Latvijas nacionālajiem parkiem Ķemeru parks ir kā videjais bērns ģimenē. Tas ar savu 36 000 ha platību nav ne izmēros lielākais, ne arī vecākais valstī – nākamajā gadā parks svinēs savu glīti apaļo 30. dzimšanas dienu. Tāpat kā ikviena atvase ģimenē, arī Ķemeru Nacionālais parks ir savā ziņā neatkārtojams. Tieši par šo īpašo, kā arī par parka aktuālajiem izaicinājumiem plašāk pastāstīja tā darbiniece Agnese Balandiņa.

Vislielākā mitrāju daudzveidība

Ķemeru Nacionālais parks (ĶNP), pirmkārt, ir vistuvāk Rīgai – iekortelējies Latvijas kartē teju pašā viducī, iestiepjoties dažādu novadu un pat pilsētu teritorijā. Otrkārt, uzsver A. Balandiņa, to ne bez pamata mēdz dēvēt par Mitrāju karalisti. Mitrāju te ir daudz un, kas vēl svarīgāk jeb īpašāk, – tie ir tik dažādi!

Ikdienā, ja vien nav dabā, A. Balandiņu var sastapt “Meža mājā” Ķemeru. Bet oficiāli viņas darbu šobrīd raksturo garumgarš nosaukums – Dabas aizsardzības pārvaldes Komunikācijas un dabas izglītības departamenta Dabas izglītības un tūrisma nodaļas vecākā dabas izglītības speciāliste.

“Viss slapjais, kas Latvijas dabā ir atrodams, koncentrētā veidā ir tieši ĶNP. Tāds kārtīgs slapjais parks! Protams, ka ir jau arī Teiču vai Pelečāres purvi, kas ir izteiktas augsto purvu teritorijas. Bet ĶNP tajā pašā laikā ir visu veidu purvi – gan augstie, gan zemie, gan pārejas purvi, tāpat te ir upes, ezeri un pat daļa jūras piekrastes – vislielākā mitrāju daudzveidība, koncentrācija vienuviet. Tas nav raksturīgi citām parku teritorijām. Un tas savukārt ir priekšnoteikums dabas daudzveidībai, īpaši jau floras jeb augu valsts ziņā, kam cieši seko arī dzīvnieku valsts. Tās abas mēdz būt ļoti specifiskas, ļoti prasīgas un visādā ziņā īpašas. Parka bioloģiskā daudzveidība ir teju vai neiedomājama! Ne velti šo mēdz uzskatīt par tādu kā biologu paradīzi, pie mums tiek regulāri rīkoti zinātnieku semināri. Te atradīsiet un klātienē varēsiet skatīt dažādas retas sūnas, ķērpjus, retus, specifiski tikai ar mitrājiem saistītus augus.

Tikpat īpaši ir mūsu meži, jo parkā ir teritorijas, kurās ļoti sen nav notikusi nekāda saimnieciskā darbība. Tie ir meži ar visām kritālām, kas dažkārt cilvēkiem varbūt arī nepatīk, bet tāpat ir īpašas dzīvotnes un daļa no bioloģiskās daudzveidības. Iespējams, te arī savā ziņā par labu nospēlējis tas, ka esam tik tuvu Rīgai un lielākoties applūstoši meži no saimnieciskā viedokļa tiek uzskatīti par mazāk vērtīgiem. Līdz kokiem tur grūtāk un dārgāk nokļūt, atšķirībā, piemēram, no sausa priežu meža. Tieši tādēļ, visticamāk, jau vēsturiski te mežus ir izdevies saglabāt, kas kopā ar mitrājiem arī ir parka lielākā vērtība.”

Taču A. Balandiņa piekūrt, ka dažkārt tas, par ko priecājas zinātnieki un eksperti, divkājainajiem ĶNP iedzīvotājiem jeb cilvēkiem tik īpašs pašiem nemaz nešķiet. Viņi ir pieraduši to visu redzēt un koncentrētā veidā baudīt ik dienu. Kā piemēru viņa min kaut vai Lapmežciema pagastu un tā teritorijā esošā lagūnas tipa ezera – Kaņiera – apkārtni.

“Viens no piemēriem ir tāds augs kā **dižā aslake** (*Cladium mariscus*). Pati par sevi tā varbūt ir neizteismīga zāle, ar ko pilns viss Kaņieris. Tā labi redzama pat no ceļa, braucot gar ezeru. Taču Latvijā tā patiesībā aug tikai un vienīgi dažos piejūras ezeros – tā ir reti sastopama, kas vietējiem iedzīvotājiem reizēm šķiet pat neticami. Par to daudz stāstām, rādām, tostarp ikgadējās Dabas aizsardzības pārvaldes rīkotajās “Zaļajās pēcpusdienās”.

Tāpat ĶNP var lepoties ar to, ka mums ir daudz **apodziņu** (*Glaucidium passerinum*), kas ir tās mazās pūcītes (šī gada putns – aut.). Parks ir nozīmīga viņu dzīvotne jeb ligzdošanas vieta.

Jā, protams, mums ir arī **jūras ērglis** (*Haliaeetus albicilla*). Jāpiebilst, ka šobrīd Latvijā kopumā šī suga jūtas salīdzinoši labi. Būtu priecīgi, piemēram, ja varētu palepoties ar ligzdojošiem melnajiem stārķiem, taču to īsti šobrīd nevaram, lielā mērā arī jau minētā jūras ērgļa dēļ, jo tas ir kaimiņš, ar ko stārķis nevar sadzīvot – tas atnāk un viņu apēd! Bet nu dabā jau tas tā ir – viss ar visu ir pat apbrīnojami cieši saistīts.”

Laikā, kad lasa vien virsrakstus

Dabas parkā ir vēl daudz visādā ziņā sargājamo sugu un īpašu dzīvotņu. Aizsargājamo augu saraksts vien iestiepjas teju simtā, un pazemē jeb zem purviem arvien veidojas sērūdeņu minerālūdens, kas jau 19. gadsimtā bija vistiešākais iemesls, lai Ķemeru taptu populārs kūrorts, kurā laudis mērcējās dūņu vannās un uzlaboja savu veselību. Vai šobrīd cilvēki ir kļuvuši zinošāki, ar ko tad ĶNP ir tik īpašs? A. Balandiņa savā ikdienā var izšķirt pat vairākus virzienus, dažkārt arī pavisam pretējus.

“Ir, protams, arī pozitīvas tendences. Piemēram, pēdējos gados ļoti uzlabojusies sadarbība ar Lapmežciema pagastu Tukuma novadā. Tiekam aicināti uz iedzīvotāju konsultatīvās padomes sēdēm, kur arī piedalāmies. Svarīgi, ka iniciatīva ir nākusi no pašiem iedzīvotājiem, nevis mēs uzprasījāmies. Manuprāt, paversiens uz sarunu un sadarbību ir brīnišķīgs. Līdzīgas pozitīvas tendences ir ar uzņēmējiem – tāpat veidojas sadarbība.

Tajā pašā laikā es gribētu teikt, ka lielākais drauds – un ne tikai sništībā ar ĶNP – ir sociālie mediji, kas sniedz plašas iespējas dezinformācijai. Cilvēki nereti informācijas gūzmā tiešām lasa tikai virsrakstus, viņiem vairs nav vēlmes iedziļināties. Kas pirmais tiek pakerts vai skaļāk pateikts, tas tā arī paliek. Mēs nespējam reaģēt tik ātri kā izplatās dezinformācija, kas nodara lielu postu. Vai cilvēki raksta skaļos virsrakstus savas nezināšanas dēļ, vai tomēr tas dažkārt notiek pavisam apzināti? Tas jau ir cits jautājums. Pēdējais piemērs ir jautājums par Dabas aizsardzības pārvaldes iepirkumu lāču monitoringam (paredzēts tērēt aptuveni 180 000 eiro). Ir virsraksti, ir karikatūras, bet tajā pašā laikā cilvēki varbūt neapziņās, cik svarīga ir pētījumu un zinātnes loma dažādu izmaiņu ieviešanā. Respektīvi – ja gribam kādas izmaiņas, tostarp par lāču populācijas regulēšanu, tam pa-

matā vajadzēs šos zinātniskos pētījumus! Tas ir pašas sabiedrības interesēs, lai mēs, kad pienāks laiks, spējam pieņemt pamatotus lēmumus, nevis gaidīt, nedod Dievs, kad kaut kas jau ir noticis, vai arī lemt pēc principa “man tā liekas”. Un tas pēdējais – tāds kā populisms – šobrīd, šķiet, pie mums izplatās arvien vairāk. Citur Eiropā ir arī pretējas tendences. Proti, cilvēki ir sapratuši, ka dabā jau eksistē savas sistēmas, piemēram, kā tikt galā ar plūdiem, piesārņojumu. Tad nu viņi cenšas to ieviest arī pilsētvidē, kur tas aktuāli. Piemēram, tiek veidoti mākslīgie mitrāji, kas var risināt daudz problēmu. Jā, ar ķīmisko piesārņojumu tā galā varbūt netikt, bet visādi citādi šī sistēma dabā jau ir – tikai jāprot un jāgrib to saskatīt. Vai pie mums Latvijā šobrīd tas tā ir? Drīzāk gribētos teikt, ka nav. Dabas un cilvēku intereses bieži vien tiek nepamatoti pretnostatītas.”

Iepazīt, bet neapdraudēt!

ĶNP jau kopš 2012. gada Eiropā tiek atzīts par ilgtspējīga tūrisma galamērķi. Tas nav nosaukums tāpat vien – ir jāizpilda virkne prasību, kuru virsmērķis ir sabalansēt dabas un tūrisma intereses. Un ĶNP bija pirmais, kurš Latvijā šādu sertifikātu saņēma. Pērn pie tāda tika arī Gaujas Nacionālais parks.

“Nav tā, ka šo sertifikātu piešķir “uz mūžu”. Tas ir piecu gadu periods un nepārtraukts izaugsmes process, kas nekad nebeidzas. Runa tiešām ir par kvalitāti un izaugsmi, šajā gadījumā, protams, nedomājot par kādu rūpnīcu celtniecību, bet gan tūrisma ar augstu pievienoto vērtību. Turklāt tādu, kas vienlaikus ir iespējami mazāk noplicinošs, iespējami saudzīgāks pret visām parka vērtībām. Tas, protams, ir izaicinājums – atrast līdzsvaru. Lai dabas vērtību potenciālu izmantojam gan sabiedrības izglītošanā, gan kaut kādā zināmā mērā rekreācijā, bet lai tas nenotiek uz pašas dabas rēķina. Tas visbiežāk nozīmē, ka dažādas aktivitātes tiek pabīdītas telpā, laikā vai abos kopā, kas prasa arī gatavību no visām iesaistītām pusēm. Piemēram, no ĶNP puses tā ir prasība pārzināt šīs minētās vērtības – zināt, kur kas aug, kas to varētu potenciāli apdraudēt. Turpretim no citu, tostarp tūrisma uzņēmēju, puses tā ir izpratne par vērtību saglabāšanas nozīmi un gatavība savas aktivitātes, kas visbiežāk ir “gribu–nēgribu”, nevis “būt vai nebūt” jautājums, tomēr pakārtot dabas aizsardzībai, īpaši kritiskos gadījumos.

Varu minēt vienu labu piemēru, kas arī attiecas uz ĶNP teritoriju. Ir diezgan pazīstams pārgājiens Dubulti–Kolka. Sākotnēji tas norisinājās maijā un gāja pretējā virzienā – sākās Kolkā. Šobrīd lielākā cilvēku koncentrācija jeb antropogēnā slodze ir tieši Jūrmalas pilsētā, un pārgājiens norisinās augusta beigās, septembra sākumā, kad ligzdošanai tas vairs nekādi nevar traucēt. Un tāds arī ir šis princips – netraucēt, neapdraudēt, nebojāt.”

2029. gadā plānots atklāt “Purva vēstniecību” jeb jaunu dabas centru, kas atradīsies ne vairs dziļi Ķemeru, bet gan pie Lielā Ķemera tīreļu laipas – vietā, kur koncentrējas visvairāk apmeklētāju. Tāpat tiks ieguldīts arī pašā tūrisma infrastruktūrā, proti, atjaunos vairākas biežāk apmeklētās laipas. Tas ir no cilvēkiem redzamākajiem nākotnes darbiem. Bet vai arvien aktuāla diskusija par to, ka dabas parkos varētu kādreiz arī ieviest maksu apmeklētājiem?

“Parasti šīs diskusijas parādās tad, kad naudas trūkst. Domāju, ka tas tuvākajā laikā nenotiks, bet ticu, ka pie tā atkal kaut kad atgriezīsies, īpaši, ja kādā brīdī atkal mainīsies parku finansējuma modelis. Šis jautājums gan, manuprāt, ir kā koks ar diviem un varbūt pat vairākiem galiem. Protams, infrastruktūras uzturēšana kopumā allaž ir izaicinājums. Jā, Eiropā ir valstis, kur nacionālajos parkos ir ieejas maksa, taču Latvijā līdz šim izmantojam skandināvisko modeli, kas paredz, ka daba tomēr ir cilvēkam brīvi pieejama. Iespējams, jāmaina pats domāšanas princips. Proti, ir jau pierādīts, ka, saglabājot dabas vērtības, veselīgu, bioloģiski daudzveidīgu vidi, tas ir arī ieguvums cilvēku veselības veicināšanai. Mēs parasti uz to tomēr tā neskatāmies un, kā jau minēju, biežāk pretstatām dabas un cilvēka intereses, pieņemot, ka esam kaut kas “ārpus dabas”. Bet tieši pastaigas dabā ārsts konkrētos gadījumos varbūt var izrakstīt arī tablešu vietā! Ja mēs uz dabas tūrisma infrastruktūru vairāk paskatītos kā uz iespēju uzlabot mūsu veselību, labklājību, labbūtību, tas, iespējams, būtu pamats, kā izvairīties no diskusijām par to, vajag vai nevajag finansējumu.”

**Latvijas
vides
aizsardzības
fonds**

Materiāli tapuši ar Latvijas vides aizsardzības fonda atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA “Kurzemes Vārds”.